

ФОРМУВАННЯ НАУКОВОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОГО СПРЯМУВАННЯ З ФІЗИКИ НА ЗАСАДАХ STEM-ОСВІТИ

Інноваційна освітня діяльність є визначальною характеристикою будь-яких сучасних навчальних процесів, зокрема науково-технічних, виробничих, соціально-економічних, суспільних. Перехід до інноваційного типу розвитку закладів вищої освіти (ЗВО) має величезне соціально-економічне та гуманістичне значення, оскільки нині головна увага приділяється процесам перетворення людини з агента науково-технічного та соціального прогресу у його дійсний суб'єкт, розгортанню творчого потенціалу людини і його реалізації згідно з тенденціями розвитку Індустрії 4.0.

У статті окреслено головні етапи формування наукового мислення, що є фундаментом для розкриття тенденцій розвитку STEM-освіти в освітньому процесі технічного ЗВО. Завдяки фундаментальності сучасних фізичних знань у суб'єктів навчання формуються STEM-skills XXI століття. Метою роботи є розкриття основних видів фізичних задач для ефективного проведення практичних занять із фізики, що мають професійно зорієнтований підхід на засадах STEM-освіти та стимулюватимуть студентів ЗВО до розвитку наукового мислення і самостійної пізнавально-пошукової діяльності.

Аналіз результатів, здобутих під час цього педагогічного експерименту, мав на меті перевірку якості та ефективності запропонованої методики навчання фізики за використання сучасних засобів навчання та з урахуванням STEM-освіти і порівнянням здобутків студентів експериментальних і контрольних груп. У кожній групі, що брала участь в експерименті, були проведені контрольні роботи, внаслідок чого перевірено рівень знань, умінь і навичок під час запропонованої методики навчання фізики на основі STEM-технологій і здійснено порівняння зі студентами, що навчалися за традиційною методикою. Під час відбору питань до контрольних робіт перевага віддавалася оптимальному обсягу різномірних завдань і запитанням, відповіді на які вимагали знання і розуміння суті спостережуваних явищ під час вивчення фізики та основних закономірностей їх перебігу: вміння пояснити експериментальний факт, обґрунтувати необхідні умови, за яких можливим є перебіг того чи іншого фізичного явища; пояснити методи і способи керування основними закономірностями перебігу явищ і процесів, можливості їх практичного використання.

Ключові слова: міждисциплінарність, інтегрований підхід, STEM-навчання, технічний заклад вищої освіти, професійно зорієнтована діяльність, інноваційні технології, освітній процес.

Унаслідок прискорення розвитку цифровізаційних аспектів в Україні (впровадження STEM-технологій, робототехнічних пристроїв, елементів прототипування та інших) і виникнення нових соціально-економічних умов постає потреба у зміні структури професійно зорієнтованої діяльності суб'єктів навчання відповідно до сучасних вимог суспільства в епоху Індустрії 4.0. Тому з урахуванням особливостей суспільства, що постійно змінюються і прискорюються, потрібно, щоб студент під час навчання не тільки опанував фундаментальні знання з фізики, але й формував потребу в саморозвитку та самовдосконаленні за допомогою мислення і його операцій.

Розглядаючи професійну підготовку студентів Льотної академії Національного авіаційного університету (Льотної академії НАУ) як навчальну систему, констатуємо те, що важливого значення набуває теоретична підготовка операторів складних систем управління. Зауважимо, що важливим для професійної діяльності суб'єктів навчання спеціальності 272 Авіаційний транспорт є такі дисципліни: “Динаміки польоту”, “Авіоніка”, “Аеронавігація”, “Радіоелектроніка”, “Теоретична механіка”, “Основи електротехніки”. Основним фундаментом цих дисциплін виступає фізика, яка вивчається студентами і на першому курсі та закладає вагомі основи для здійснення успішного навчання, розвитку фізичних, професійно зорієнтованих компетентностей на засадах STEM-освіти та наукового мислення.

Поєднання фундаментальних знань із фізики з професійно зорієнтованим навчанням операторів складних систем є важливим дослідженням із урахуванням елементів STEM-освіти, що розкривають науковість, інженерність, технологію та математичну підготовку.

Велику увагу слід приділяти розвитку практичних навичок розв'язування задач із фізики, що розкриває основні компоненти процесу навчання фізики стосовно прикладного аспекту навчання у технічному закладі вищої освіти (ЗВО). За такої умови особливу роль відіграє діяльність викладача, який має допомогти студентам осмислити, що механічне зубріння ідей не є цінним, що їхні власні ідеї є більш значущими, тому потрібно обмінюватися думками та утримуватися від скороспілих суджень і бажання виставити свою оцінку того, що сказано іншими. Отже, викладач має володіти мистецтвом комунікації, що передбачає вміння організувати і проводити дискусії, не нав'язуючи свою думку, вміння встановлювати і підтримувати емоційний настрій студентів; вміння розглядати цікаві теми для впровадження наукового мислення (Дорофієва, 2007), що розкриває основні аспекти впровадження елементів STEM-освіти.

1. Аспекти становлення наукового мислення суб'єктів навчання на основі фізичних задач прикладного характеру

Проблеми інтелектуального становлення й розвитку мислення висвітлені в роботах видатних психологів і педагогів С. Рубінштейна, В. Давидова, О. Кабанової-Меллер, В. Медведєва, Н. Менчинської, В. Шубинського, І. Якиманської, Л. Лернера та інших.

Вивченню процесів мислення присвячували свої праці такі фахівці з природничо-математичних наук, як А. Ейнштейн, кібернетик У. Рейтман; філософи Є. Дмитрієв, А. Єрахтін, А. Шумилін, дослідник технічної творчості Г. Альтшуллер.

Розумову діяльність студентів досліджували психологи Л. Гурова (мислення як розв'язування задач), А. Брушлінський (спрямованість розумового процесу), О. Тихомиров (структура розумової діяльності), Н. Тализіна та П. Гальперін (теорія поетапного формування розумових дій), Ю. Кулюткін (евристичні методи у розумовій діяльності) та інші.

Питанням формування і розвитку мислення під час навчання приділялася увага в дослідженнях дидактів Л. Арістової, Ю. Бабанського, М. Данилова, Л. Занкова, В. Лозової, М. Махмутова та інших. Розв'язанню проблеми розвитку мислення студентів під час вивчення дисциплін природничо-наукового циклу присвячені праці таких відомих методистів, як О. Бугайова (науковий метод пізнання), С. Гончаренка (формування наукового світогляду), В. Разумовського (циклічність наукового пізнання), П. Атаманчука (керування навчально-пізнавальною діяльністю, спрямованою на розвиток творчої індивідуальності), Б. Кременського (науковий стиль мислення), О. Ляшенка (понятійне мислення), А. Павленка (мислення під час розв'язування і складання фізичних задач), А. Давидьона (розвиток творчих здібностей), Н. Зверєвої (природничо-наукове мислення) та інших.

Мета дослідження полягає у розкритті основних видів фізичних задач для ефективного проведення практичних занять із фізики, що має професійно зорієнтований підхід на засадах STEM-освіти і стимулюватиме студентів ЗВО до розвитку наукового мислення.

Задачі загального курсу фізики мають таку класифікацію: за змістом, за способом розв'язування, за способом постановки задачі, за розробленою тематикою. Детально вони представлені на рис. 1-3.

Для розв'язку задач на практичних заняттях із фізики студентами Льотної академії НАУ потрібно розвивати мислення, що є важливою компонентою розумового розвитку особистості в умовах STEM-освіти.

Рис. 1. Класифікація фізичних задач за фізичним змістом і способом розв'язання

Доцільно звернути увагу на такі основні властивості мислення, що виділяє Н. Зверєва: 1) уміння спостерігати, аналізувати і пояснювати результати спостережень, відокремлювати істотні факти від несуттєвих; 2) уміння проводити експеримент, пояснювати й оформляти результати; 3) усвідомлення етапів циклу пізнання: дослідні факти – гіпотеза – експеримент – висновки і вміння здійснювати пошук на кожному етапі циклу; 4) розуміння структури теоретичних знань: побудова на основі дослідних даних теоретичної моделі, знаходження зв'язку між якісною і кількісною сторонами явищ, одержання висновків і наслідків, установлення меж застосовності; 5) уміння виділяти головне у складних явищах, відволікаючись від частки, аналізувати й узагальнювати матеріал; 6) оволодіння деякими загальними ідеями і принципами природничо-наукових знань; 7) інтерес до того, як відбувається процес пізнання; 8) вміння розглядати явища і процеси у взаємозв'язку, розкривати сутність предметів і явищ, розглядати явища у протиріччях, які зумовлюють розвиток; 9) здатність розглядати об'єкт у розвитку, усвідомлення протиріч, установлення причинно-наслідкових зв'язків; 10) творча активність, здатність до інтуїтивного пророкування і застосування знань у нових ситуаціях (Рубінштейн, 1999).

Доцільність міжпредметної інтеграції під час цілеспрямованого розвитку мислення у навчанні підтверджують дослідження С. Рубінштейна, який відзначав, що "об'єкт під час мислення залучається до все нових

зв'язків, і внаслідок цього виступає в нових якостях, які фіксуються в нових поняттях; з об'єкта таким чином ніби вичерпується все новий зміст, він ніби повертається кожного разу іншим боком, у ньому виявляються все нові якості. У міру того, як студент під час систематичного навчання починає оволодівати сукупністю знань, хоча б елементарних, але побудованих у вигляді системи, мислення його неминуче починає перебудовуватися" (Рубинштейн, 1999).

Рис. 2. Класифікація фізичних задач за способом постановки

Рис. 3. Класифікація фізичних задач за розробленою тематикою

Розвиток мислення студентів може здійснюватися лише під час активної розумової діяльності з вирішення проблем саме за вивчення природничо-наукових дисциплін, оскільки існує принципова можливість організувати продуктивну діяльність такого роду, тому що міжпредметну інтеграцію, закладену як прийом розумової діяльності, можна розуміти також як систему синтезу та узагальнення під час розв'язування пізнавальних задач. Розв'язування задач із фізики є характерною і водночас специфічною особливістю інтелектуальної діяльності суб'єктів навчання (Розв'язування навчальних задач з фізики, 2004).

2. Методологія та методи. Процес навчання фізики у технічних ЗВО має професійно зорієнтовану спрямованість, урахувавши сучасні тенденції розвитку STEM-освіти в Україні, метою якої є підготовка висококваліфікованих спеціалістів із технічного напрямку навчання. Нині важко передбачити, з якими труднощами зіткнеться на практиці випускник технічного ЗВО та з яким розділом фізики він матиме справу. Для цього потрібно забезпечити належний рівень підготовки з фізики студентів технічного напрямку навчання з використанням STEM-технологій. Така підготовка з фізики дозволить створити базу для освоєння дисциплін професійного спрямування з урахуванням інтегрованого, міждисциплінарного, професійно зорієнтованого, системного підходу та відповідатиме завданням сучасного етапу реформування вищої технічної освіти.

Під час дослідження доцільно використовувати такі *методи*:

- *теоретичні*: аналіз підручників, методичних посібників і публікацій, що відображають проблему дослідження, з метою виявлення сучасних фізичних наукових положень і досягнень, тенденцій розвитку фізики у технічних ЗВО;
- *емпіричні*: діагностичні та соціометричні методи (анкетування, опитування) для з'ясування рівня зацікавленості та активності студентів у навчанні фізики на основі технологій STEM-освіти;
- *експериментальні методи*: педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) та експериментальна перевірка методики розв'язування задач на основі технологій STEM-освіти у ЗВО технічного профілю.

3. Результати та дискусії. Мислення починається тільки тоді, коли студент починає щось аналізувати, порівнювати, узагальнювати, синтезувати, але найкраще мислення студентів розвивається в умовах проблемної ситуації.

Із формулювання питання у проблемній ситуації і починається процес розв'язку задачі. Важливо залучати студентів до різних проблемних ситуацій. Водночас діяти педагог може по-різному: можна надати загальну характеристику проблемній ситуації, самому сформулювати питання, дати один із можливих варіантів розв'язку і запропонувати тим, що вчать, лише повторити питання та аналогічні розв'язки. Надалі викладач може обмежитися тим, що створить проблемну ситуацію, сам сформулює питання

і запропонує студентам лише знайти його розв'язок. Ураховуючи складність і важливість такого етапу розв'язання розумової задачі, як самостійне формулювання питання, особливо цінним буде той варіант, за яким викладач лише створить проблемну ситуацію, а студенти самостійно мають виокремити її суперечності і сформулювати питання, що вимагають свого розв'язку. Успішність процесу розв'язку зазвичай обумовлена точністю формулювання питання, але водночас не менш важливо досить чітко виділити у проблемній ситуації початкові питання, тобто те, на що можна спертися, перетворити, так чи інакше використовувати для знаходження невідомого.

Другий етап розв'язання розумової задачі починається з пошуку шляхів розв'язку сформульованого питання і полягає у висуненні різних гіпотез. Широка варіативність гіпотез дозволяє різнобічно, у різних системах зв'язків розглянути той самий об'єкт, знайти найбільш правильний та економічний шлях вирішення цієї проблеми.

Перевірка гіпотез є третім етапом розв'язку задачі. Вирішення розумової задачі може тривати по-різному. Можливі випадки, коли студент діє методом проб чи помилок, немов би порівнюючи, підставляючи різні, більш-менш імовірні гіпотези.

Розв'язок може бути організований за пасивного використання алгоритму, тобто як пряме виконання вже відомого розпорядження. Більш творчим підходом до розв'язку розумової задачі є активне використання алгоритму, який може використовуватися або під час пристосування його до змісту завдання, або за трансформації завдання. Достовірно творче розв'язання задачі припускає подолання різного ступеня інертності мислення і побудову нової стратегії розв'язку. Проте окремі етапи цієї попередньої роботи не завжди повністю усвідомлюються студентом, тому створюється враження, що таке вирішення приходить раптово, як *інсайт* – розв'язок.

Четвертий етап розв'язку розумових задач – це перевірка. Процес перевірки розв'язку важливий ще й тому, що під час її людині вдається переосмислити завдання.

Розглядаючи розв'язання задачі як розумовий процес, дуже важливо враховувати, що розв'язок задачі залежить від рівня розвитку мислення студента і його відношення до здійснюваної діяльності. Тому формування природничо-наукового мислення студентів засобами використання навчальних пізнавальних задач із фізики дозволило визначити такі два діалектично пов'язані між собою напрямки: 1) розроблення інтегрованих підходів до формування природничо-наукового мислення студентів через актуалізацію спільних видів мислення, формування і перенесення міжпредметних умінь під час вивчення дисциплін природничо-наукового циклу (логічне, дивергентне, творче тощо); актуалізацію прикладного застосування загальнонаукових і природничо-наукових методів пізнання (спостереження, експеримент, теорія, моделювання, метод висунання гіпотез та інші); 2) використання визначених інтегрованих підходів для постановки та розв'язування різнорівневих пізнавальних навчальних задач із метою індивідуалізації навчання.

Кафедрою фізико-математичних дисциплін Львівської академії НАУ розроблено низку фізичних задач професійно зорієнтованого спрямування (Фоменко, 2007), що активізують і стимулюють діяльність курсантів до розвитку наукового мислення на засадах STEM-освіти.

Для проведення педагогічного експерименту нами вибрані технічні ЗВО, де було апробовано методику навчання фізики на основі STEM-технологій. До експерименту залучено 353 студенти експериментальних груп (ЕГ) та 341 студент контрольної групи (КГ). Групи добиралися таким чином, щоб вони відповідали умовам проведення педагогічного експерименту. У вибраних ЗВО технічного профілю працювали досвідчені науково-педагогічні працівники, які висловили бажання і готовність працювати за запропонованою методикою навчання фізики у контексті розвитку STEM-освіти.

Результати аналізу цього етапу педагогічного експерименту дозволили сформулювати припущення щодо можливості покращення процесу навчання під час застосування запропонованої методики навчання фізики та формування експериментальних умінь та навичок. На цьому етапі складено план подальшого проведення дослідження і перевірки його ефективності.

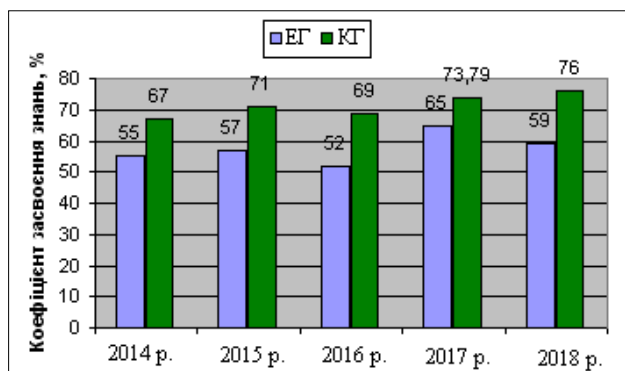

Рис. 4. Результати дослідження знань і вмінь студентів контрольної та експериментальної груп, виявлені під час розв'язування фізичних задач на засадах STEM-освіти у технічних ЗВО

Нами впроваджувалися методи і форми виконання завдань із використанням сучасного обладнання, а саме робіт фізичного практикуму, дослідницьких завдань (Кузьменко, Садовий, Вовкотруб, 2015; Sadovyi, Gavrylenko, Kuzmenko, 2012; Physics, 2013) та розв'язку фізичних задач із використанням поняття "симетрія", поданих у навчальному посібнику (Kuz'menko, Sadovyi, 2017).

Отримані на цьому етапі результати свідчать про те, що запропонована методика сприяє формуванню знань під час навчання фізики на засадах STEM-освіти. Найбільша ефективність методичних рекомендацій виявлена саме під час вивчення того матеріалу, який за традиційною методикою або зовсім не знайшов експериментального відтворення, або якість експерименту була невисокою.

Для встановлення глибини та міцності сформованих знань студентів експериментальних груп під час педагогічного експерименту аналізувалися результати контрольних і тестових завдань із фізики. Відповідно до цієї мети результати навчання оцінювалися за рівнем засвоєння теоретичних питань із розділів фізики та за уміннями й навичками, сформованими під час розв'язування фізичних задач і виконання лабораторних робіт (робіт фізичного практикуму). Узагальнення результатів представлено на рис. 4.

Висновки. На підставі одержаних результатів нами виділено такі загальні шляхи і способи розвитку у студентів стилю наукового мислення під час розв'язування задач: 1) розвиток рефлексивного мислення; 2) коригування здорового глузду; 3) ознайомлення студентів із характеристиками сучасного стилю наукового мислення; 4) озброєння студентів знаннями методологічних принципів стилю наукового мислення; 5) організаційно-дидактичне забезпечення формування стилю наукового мислення у студентів.

Розвиток наукового мислення під час розв'язування фізичних задач на практичних заняттях із фізики є важливим для майбутнього фахівця технічного профілю, оскільки він сприяє розвитку самоосвіти та професійно орієнтованих STEM-компетентностей.

Перспективи подальших наукових досліджень ми вбачаємо у розробці проблемних завдань, які сприяли би розвитку не тільки наукового мислення студентів, але й формуванню здатності самостійно аналізувати новий матеріал із фізики, що містить багато цікавих фактів і свій рівень складності в контексті STEM-освіти і тенденцій розвитку цифрової адженди України.

Використана література:

1. Дорофієва І. Формування критичного мислення школярів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2007. Вип. 72, Ч. 2. 283 с.
2. Кузьменко О. С., Садовий М. І., Вовкотруб В. П. Інтерферометри. Фізичний практикум з оптики з новим та нетрадиційним обладнанням. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Кіровоград : КЛА НАУ, 2015. 204 с.
3. Kuz'menko O., Sadovyi N. *Physics. Mechanics. Molecular Physics and Thermodynamics, Electromagnetism. Oscillations and wave optics. Quantum and atomic physics*. Kropivnitskiy : KFA NAU, 2017. 324 p.
4. Гончаренко С. У., Коршак Є. В., Павленко А.І. Розв'язування навчальних задач із фізики: питання теорії і методики. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. 185 с.
5. Рубинштейн С. П. Основы общей психологии. СПб. : ЗАО Издательство Питер, 1999. 720 с.
6. Sadovyi N., Gavrylenko O., Kuzmenko O. *Method and technique of experiment for optics*. Kirovohrad : EPD KSPU named after Volodymyr Vynnychenko, 2012. 256 p.
7. Фоменко В. В. Курс загальної фізики: Модуль 1. Класична механіка: навчальний посібник. Кіровоград : ДЛАУ, 2007. 124 с.
8. Бурмисторов А.Н., Борота В.Г., Ковальов Ю.Г., Кузьменко О.С., Фоменко В.В. Физика. Пособие для выполнения лабораторных работ : Составители О. С. Кузьменко, В. В. Фоменко. 2-е изд., перераб. и доп. Кіровоград : Изд-во КЛА НАУ, 2013. 172 с.

References:

1. Dorofieva, I. (2007). *Formuvannja krytychnogho myslennja shkoljariv*. [Formation of critical thinking of schoolchildren] [in Ukrainian].
2. Kuzmenko, O. S., Sadovyi, M. I., Vovkotrub, V. P. (2015). *Interferometry. Fizychnyj praktykum z optyky z novym ta netradycijnym obladnannjam*. [Interferometers. Physical workshop on optics with new and non-traditional equipment] [in Ukrainian].
3. Kuz'menko, O., Sadovyi, N. (2017). *Physics. Mechanics. Molecular Physics and Thermodynamics, Electromagnetism. Oscillations and wave optics. Quantum and atomic physics*. [in English].
4. *Rozv'jazuvannja navchalnykh zadach z fizyky: pytannja teoriji i metodyky*. (2004). [Solving educational problems in physics: questions of theory and methodology]. [in Ukrainian].
5. Rubinstein, S. P. (1999). *Osnovy obshhej psixologii*. [Fundamentals of General Psychology]. [in Russian].
6. Sadovyi, N., Gavrylenko, O., Kuzmenko, O. (2012). *Method and technique of experiment for optics* [in English].
7. Fomenko, V. V. (2007). *Kurs zaghal'noji fizyky: Modulj 1. Klasychna mekhanika: navchalnyj posibnyk*. [General physics course: Module 1. Classical mechanics: textbook]. [in Ukrainian].
8. *Fizika. Posobie dlya vypolneniya laboratornyx rabot* (2013). [Physics. A guide for laboratory work]. [in Russian].

Kuzmenko O. S. Groups of scientific thinking students in the solving professional oriented direction with physics based on STEM-education

The innovative educational activity is a defining characteristic of any modern educational processes, namely: scientific and technical, industrial, socio-economic, social. The transition to an innovative type of development of higher education institutions (HEI) is of great socio-economic and humanistic importance because today the main focus is on the transformation of man from an agent of scientific, technological and social progress into its true subject, the development of human creativity and its implementation according to the development trends of Industry 4.0.

The article outlines the main stages of the formation of scientific thinking, which is the foundation for the disclosure of trends in the development of STEM-education in the educational process of technical free economic education. Due to the fundamentality of modern physical knowledge, STEM-skills of the XXI century is formed in the subjects of study. The article aims to reveal the main types of physical problems for effective practical classes in physics, which has a professionally-oriented approach, based on STEM-education and will stimulate students to develop scientific thinking and independent cognitive research.

The analysis of the results obtained during this pedagogical experiment was aimed at testing the quality and effectiveness of the proposed method of teaching physics using modern teaching aids, taking into account STEM-education and comparing the achievements of students of experimental and control groups. In each group that participated in the experiment, tests were conducted, which tested the level of knowledge, skills and abilities during the proposed method of teaching physics based on STEM-technologies, and made comparisons with students who studied the traditional method. When selecting questions for tests, preference was given to the optimal amount of multilevel tasks, questions, answers to which required knowledge and understanding of the observed phenomena in the study of physics and the basic laws of their course: the ability to explain the experimental fact and justify the necessary conditions under which of a physics phenomenon; explain the methods and ways of managing its basic patterns of phenomena and processes, the possibility of their practical use.

Key words: interdisciplinary, integrated approach, STEM-training, the technical institution of higher education, professionally-oriented activity, innovative technologies, educational process.

УДК 378.018.8:364.4-051]:[364.4-053.6:378.4(477.46)УДПУ]
DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.82.20>

Левченко Н. В.

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ (ВИБІРКОВИЙ СКЛАДНИК ОСВІТНІХ ПРОГРАМ)

Проблеми молоді є предметом особливої уваги сучасного світу, що засвідчують стратегії розвитку країн ЄС (Молодіжна стратегія Європейського Союзу 2019-2027 років, Стратегія ООН щодо молоді на період до 2030 року та інші). В Україні зміни відображені в Цілях сталого розвитку України (2015 – 2030 рр.), у Національній молодіжній стратегії до 2030 року. Майбутнє держави багато в чому залежить від громадянської позиції та активності молоді, її участі в національно-патріотичному становленні, державотворенні, прийнятті рішень у молодіжній сфері. Задля залучення та активності молоді в цих процесах у закладах вищої освіти готують майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи, у сфері неформальної освіти підготовка молодіжних працівників відбувається за державною програмою “Молодіжний працівник”.

Мета роботи – аналіз специфіки вибіркового компонента освітньо-професійної програми “Соціальна робота (Молодіжна робота)” підготовки майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи (на прикладі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини). Методи дослідження: системний, проблемно-цільовий, нормативно-порівняльний аналіз джерел; контент-аналіз документації, освітніх програм, навчальних планів, змісту робочих навчальних програм освітніх компонентів; скринінг Інтернет-сайтів ЗВО, що здійснюють підготовку майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи.

У статті висвітлено актуальність упровадження в освітній процес підготовки майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи навчальних дисциплін “Молодіжна політика”, “Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства”, “Організація та інфраструктура молодіжної роботи”, “Тренінгові технології у молодіжній роботі”; розкрито зміст і структуру вибіркового навчального компонента освітньо-професійної програми “Соціальна робота (Молодіжна робота)”; подано методи навчання і викладання, критерії оцінювання програмних результатів навчання; виокремлено та проаналізовано загальні та фахові компетентності, програмні результати навчання, регламентовані навчальними дисциплінами. Визначено особливості освітньої програми для підготовки майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи через аналіз вибіркового компонента освітньої програми факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Ключові слова: молодіжна робота, соціальна робота, підготовка майбутніх соціальних працівників, молодіжні працівники, освітньо-професійна програма.

Проблеми молоді є предметом особливої уваги сучасного світу, що засвідчують стратегії розвитку країн Європейського Союзу (Молодіжна стратегія Європейського Союзу 2019-2027 років, Стратегія ООН щодо молоді на період до 2030 року та інші). В Україні стратегію молодіжної політики відображено у Цілях сталого розвитку України (2015-2030 рр.), Національній молодіжній стратегії до 2030 року, в інших нормативних документах, метою яких є забезпечення створення додаткових можливостей для становлення, розвитку та підвищення рівня конкурентоспроможності молоді, дотримання її конституційних прав і свобод, утвердження в молодіжному середовищі здорового способу життя, сприяння ініціативи та активності молодих громадян в усіх сферах життєдіяльності суспільства й держави [5].